DIGITÁLNÍ LITERATURA V POST-DIGITÁLNÍ ŠKOLE. ELEKTRONICKÁ LITERATURA A JEJÍ POTENCIÁL V SOUČASNÉM VZDĚLÁVÁNÍ

Jana Kostincová

Klíčová slova: elektronická literatura, světová literatura, literární kánon, multilingvální literatura

Cílem příspěvku je prokázat, že elektronická literatura, tedy díla s výrazným literárním potenciálem, která využívají možnosti a kontexty počítače, se během svého vývoje na konci 20. a začátku 21. století etablovala jako plnohodnotná součást literárního prostoru, která kombinuje literární tradici a možnosti současných digitálních technologií. Její specifické charakteristiky (multimodalita, transdisciplinární potenciál, častá multilingválnost) jsou opodstatněním k tomu, aby elektronická literatura byla zařazena do středoškolské výuky jako součást světové literatury.

Digitální technologie významně proměnily způsob distribuce literárních děl, vztah autor – čtenář, ale daly také vzniknout elektronické literatuře, jejíž významnou charakteristikou je multimodalita, interaktivita, a jejíž plnohodnotná reprodukce v tištěné podobě není možná. Další důležitou charakteristikou současné literatury je transmedialita, tedy existence literárního díla zároveň v několika médiích/prostorech – na knižní straně, na obrazovce počítače, v galerijní instalaci, v performancích, tedy jak v prostoru virtuálním, tak veřejném. Elektronická literatura je předmětem transcisciplinárního výzkumu, ovšem primárně je samozřejmě chápána jako součást literární tradice, která pracuje s klasickými texty, tradičními žánry, zároveň však vytváří žánry nové, využívá možnosti moderních technologií, vstupuje do dialogu s vědeckým a občanským diskursem, a jako taková podává významné svědectví o současném světě. Zároveň však bývá pro nepřipraveného recipienta obtížně uchopitelná.

V příspěvku budou prezentovány a interpretovány některé významné žánry elektronické literatury, na nichž autorka prokáže, jak tvůrci pracují s literární tradicí v kontextu digitálních technologií. Prezentovány budou tyto žánry a autoři: hypertext (I. Szilak), počítačově generovaný narativ (J. R. Carpenter), transmediální poezie (P. Arseňjev), tištěná remediace digitálního díla (J. R. Carpenter, A. Iljaněn). Příklady prokáží, že elektronická literatura umožňuje nové způsoby uměleckého vyjádření, nové uchopení vztahu člověk – stroj – jazyk, ale zároveň je integrální součástí literární tradice.

Elektronická literatura by se měla stát součástí školního kánonu světové literatury, měla by být vyučována na středních školách v rámci výuky světové literatury, v hodinách cizích jazyků. Jako literatura, jejíž důležitou součástí je jazyková hra, často multilingvální, pracující vedle přirozených jazyků i s počítačovým kódem, má potenciál přispět ke studiu národních literatur i k vytváření transnacionální perspektivy, k porozumění současným způsobům komunikace. K tomu je ovšem nezbytné, aby jí byla věnována dostatečná pozornost nejprve na úrovni vysokoškolské výuky v pedagogických oborech.

Bibliografie

Hayles, K. (2007). *Electronic Literature: What is it?* Dostupné z http://electronic literatureerature.org/pad/elp.html

Hayles, K. (2013). *How We Think. Digital Media and Contemporary Humanities.* Chicago: University of Chicago Press.

Perloff, M. (2006). Screening the Page/Paging the Screen: Digital Poetics and the Differential Text. In *New Media Poetics: Contexts, Technotexts, and Theories* (s. 143-164). Cambridge and London: MIYT Press.

Perloff, M. (2002). *21st-Century Modernism: The "New" Poetics.* Oxford: Wiley-Blackwell.

Russian electronic literature. Dostupné z http://elmcip.net/research-collection/russian-electronic-literature-collection

Schmidt, H. (2014). Russian literature on the internet. From hypertext to fairy tale. In Gorham, M. S., Lunde, I., Paulsen, M. (Eds.) *Digital Russia: The Language, Culture and Politics of New Media Communication* (s. 177-193). New York: Routledge.

Miller, J. Hillis. (2016). *Literature Matters.* London: Open Humanities Press.